

EESTI HARIDUSLIIT

ÕPIRINGI KAVA Nr. 13

Kõneoskuse õpiring

(Õpiringi töökava 10 töökoosolekuks)

Jaan Rummo

EESTI HARIDUSLIIDU KIRJASTUS

TALLINNAS 1933

Firma J. Ratassepp'a trükk
Tallinnas — Lai t. 43

S a a t e k s .

Kõneoskuslikke võimeid nõuab kaasaegne elukorraldus peagu igalt kodanikult, eriti aga neilt, kel on kokkupuuteid seltskondliku elu ja tegevusega või selle juhtimisega. Seepärast on arusaadav eriti viimaste aastate jooksul ilmnunud huvi nende võimete omandamise ja arendamise võimaluste vastu.

Kui teiste ainete ja oskuste omandamine töötamisel õpiringides on hõlpsam, huvitavam ja mitmekülgsem kui õppimine üksikult, omaette, siis on see väide kõneoskuse suhtes eriti paikapidav. Veel rohkem — kõneoskuse omandamine üksikõppimise teel võib soodsate harjutamisvõimaluste puudumisel osutada eriti algajaile sagedasti hoopis teostamatuks. Ei saa ju keegi seda oskust omandada ainult vastava teooria tundmaõppimise kaudu, vaid selleks on vajalised teooria rakendamise võimalused

korduvate esinemisharjutuste näol mõnesuguse kuulajaskonna ees. Üksikõppija!, niikaua kui ta veel ei söanda katsetada esinemistega avalikel koosolekuil, puudub selline kuulajaskond. Õpiringlasele moodustavad selle kuulajaskonna kaasõpinglased õpiringi töökoosolekuil. Iga õpinglane on katsetaja, õppija, ja oma kaasõppijate õpetaja ühtlasi. Iga iseseisva harjutustöö täitmine, kui viimane nõuab esinemist kaasõppijate ees, on ühtlasi omandatud kõneoskuslike teadmiste aktiivne rakendamine kõneoskuse kui sellise omandamiseks.

Töötamiseks kõneoskuse õpingis sobib kõige paremini referaatmetood vaheldumisi lugemismetoodiga. Iga üksiku töökoosoleku kavas ettenähtud küsimused jagatakse 2—3 õpinglase vahel, kes kohustuvad küsimused töötama läbi põhiraamatu, muu kirjanduse ja oma isiklike teadmiste ja tähelepanekute alusel. Töötulemused esitatakse iseseisvate referaatide näol järjekordsel töökoosolekul. Referaatide sisulist vastavust põhiraamatule kontrollivad selleks eriti valitud kaasreferendid, õpingute juht ja kaasõpinglased. Referaatidele järgnevas keskustelus täiendatakse ja parandatakse referentide väiteid ja andmeid, esitatakse ja vastatakse vastastikuseid küsimusi õpinglaste vahel, tuuakse vastavaid väiteid

tegelikust elust jne. Raskemini refereeritavad kohad põhiraamatuis, eriti need, mis sisaldavad täpseid definitsioone ja tsitaate, loetakse töökoosolekul ette sõnasõnalt. Õpingute juhil tuleb hoolitseda, et ka lugemisülesannete täitjad saaksid oma ülesande kätte varakult: õpiringis etteloetud palad peavad olema — nagu referaadidki — hästi ette valmistatud, ette kantud õige tooni, rütmi ja puhta hääldamisega.

Kõneoskuse teooria omandamiseks tarvilistele esinemisharjutustele (referaatidele) lisaks peaks iga õpiringlane saama võimaluse esineda õpiringi töökoosolekul iseseisvalt koostatud kõnedega, mis tuleksid ühisele läbiarutamisele ja arvustamisele. Minimaalseks normiks oleks, et iga õpiringlane kannaks töökoosolekul ette vähemalt ühe kõne igast kõnede põhiliigist (vaata põhiraamat). Vaevalt jätkub selleks aega kümne tööõhtu piirides, eriti siis, kui õpiringlaste arv on suur. Seepärast peaksid käesolevas kavas ettenähtud õhtuile järgnema veel praktilised harjutusõhtud, mil esineksid õpinglased varemalt kindlaksmääratud kava kohaselt iseseisvate kõnedega päevakohastel teemidel; kõnedele järgneks keskustelu ja vaidlused. Nii ei lõpeks kõneoskuse kursuse läbivõtmine veel

kavas ettenähtud kümne tööõhtuga, vaid kõne-
oskuse õpiringist kasvaks välja päevakohaste
teemide vaidlusring kõneoskuslike võimete
täiendamiseks ja edasiarendamiseks.

Õpiringlaste iseseisvate kõnede teemide
valik oleneb kohalikest oludest ja õpiringlaste
eriharrastusist ja -huvidest. Tuleb harjutus-
ülesannete juures pidada ainult silmas, et ei
asuta küsimuste või ainete juure, mille sisu-
line lahendamine võiks osutada üle jõu käi-
vaks esinejale, mis võib viia ebaõnnestumisele
kogu esinemise ja sellega röövida usu oma
võimeisse edaspidiseks tööks.

Igale kõnelejale äärmiselt tähtsaile sõna-
vara rikastamise ja hingamis-hääldamise küsi-
mustele oli võimalik reserveerida käesolevas
kavas kummalegi ainult üks töökoosolek.
Loomulikult saab täiendatud koosolekute kaudu
selgitada ainult nende küsimuste tähtsust kõne-
leja juures ja demonstreerida üksikuid võtteid
vastavate võimete arendamiseks. Vastavate
harjutuskavade täitmine oma võimete ja os-
kuste arendamiseks neil aladel peab jääma
õpiringlaste iseseisvaks k o d u s e k s tööks, mis
peaks arenema kõrvuti õpiringi enese tööga.
Või jälle tuleks kutsuda selleks ellu eriõpi-
ringid.

Õpiringi töökoosolekute ja neile järgnevate harjutusõhtute (vaidluskoosolekute) lõppakkordina võiks tulla arvesse õpiringlaste omavahe-line kõnevõistlus.

Käesoleva kava koostamisel on võetud põhiraamatuina aluseks:

1) Jaan Rummo „Kõneoskus“. Teoreetilisi lähtekohti ja praktilisi juhiseid. A/S. „Ühiselu“ kirjastus, Tallinn, 1932.

2) R. Engelbergi ja K. Otto „Hääldamise ja ilulugemise õpetus“. E. Venderi kirjastus, Tallinnas, 1931.

Töökava.

I. Kõnest ja kõneoskusest üldse.

Kõneoskus ja kaasaegne ühiskondlik elukorraldus. Kõneoskus demokraatlikus riigikorras. Kõneoskus kodaniku igapäevaste elutarvete teenistuses ja kutselises töös. Kõneoskus poliitilises tegevuses ja seltskondlikus töös. Mis on kõne? Kõne mõjutamis- ja juhtimisvahendina. Elav sõna ja kirjasõna. Mida nõuame healt kõnelejalt? Kas on kõneoskus omandatav õppimise teel?

Keskusteluaineks: Meie kõnelejad (iseloostustusi õpiringlaste isiklike tähelepanekute või loetavate kõnetekstide najal).

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 9—14.

II. Kõneleja alusvarad.

Teadmiste, elukogemuste ja tähelepanekute tagavara ja selle arendamine. Sõnavara

ja selle rikastamise võimalusi. Keeleoskus kõnelemisel.

Näiteid harjutustest sõnavara rikastamiseks valjusti lugemise, ümberjutustamise ja substituutsiooni meetodi järgi kohaste tekstide najal.

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 15—25 ja lhk. 28—33.

III. Häälamisest ja hingamisest kõnelemisel.

Kõnelemine igapäevases elus ja kõnetoolil. Hääl ja selle tarvitamine kõnetoolil. Häälamise vead. Kõneelundid, nende tegevus ja tähtsus häälamisel. Hingamine ja häälamine kõnelemisel. Hingamis- ja häälamisharjutusi.

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 25—28, ja R. Engelberg ja K. Otto «Häälamise õpetus», lhk. 9—27.

IV—V. Lähtekohti kõne valmistamisel.

Valmistatud ja improviseeritud kõned. Kolm kõnede põhiliiki: 1) pidulikud kõned, 2) agiteerivad kõned, 3) loengud ja referaadid.

Kõne põhiväide. Kes on kuulajad? Kuulajaskond kui mass. Kõnelemise koht.

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 33—35 ja lhk. 131—160.

VI. Kõne valmistamine.

Materjaali kogumine. Kõne dispositioon (kavastis). Kõne osad. Arvud ja statistika. Tsitaadid. Materjaali kogumine ja kavastise koostamine ühiselt valitud põhiväite alusel kollektiivselt (kõigi õpiringlaste osavõtul).

Kodus ülesandeks igale õpingulasele: koostada kõnekavastis õpingulase enese valitud aine ja põhiväite alusel.

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 46—59.

VII. Kõne viimistlemine.

Kavastise arendamine kõnetekstiks. Millal vajame kirjutamise abi kõneteksti koostamisel? Lõppvalmistusi. Kas kõneleme peast, paberilt või vabalt?

Kodus koostatud kõnekavastiste ühine läbivaatamine ja läbiarutamine. Esinemiskatseid soovijaile koostatud kavastiste alusel.

Koduseks ülesandeks: koostada täieline kõnetekst õpiringlase enese valitud aine ja põhiväite alusel.

VIII. Esinemine kuulajaskonna ees.

Ärevus ja hirm esinemisel. Esinemise välisest küljest ja selle tähtsusest kõne mõju huvides. Kõneleja asend, kehahoid, liigutused ja välimus.

Õpiringlaste esinemisi valmistatud kõnedega. Nende esinemiste positiivsete ja negatiivsete külgede läbiarutamine ühiselt.

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 82—94.

IX. Väljendusvormist kõnelemisel.

Asjalikkus ja isikupärasus väljendusvormis. Selgus väljenduses. Võõrsõnadest kõnelemisel. Toonist ja taktist. Vahelehiüdeist. Kõne kestus.

Eelmisel töökoosolekul alustatud esinemisharjutuste jätkamine.

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 96—106.

X. Keskustelust ja vaidlustest.

Keskustelu ja vaidlused kõne mõju huvides. Vaidlejate tüübid. Tavalisemad vaidlusviisid ja -võtted.

Õpiringlaste esinemisharjutuste jätkamine ühes sisuliste vaidlustega kõnedes toodud väidete üle.

Kirjandus: J. Rummo «Kõneoskus», lhk. 117—131.
